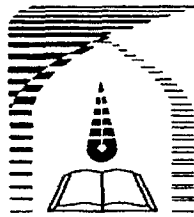

۱۹۳۵

۸۷/۱/۱۰۴۲۰۴
۸۷-۱۴۷

دانشگاه تربیت مدرس
دانشکده علوم انسانی

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی

بررسی وضعیت هم‌تالیفی در مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI و تاثیر
آن بر میزان استناد به این مقالات

سولماز بقایی

استاد راهنما:

دکتر محمد حسن زاده

استاد مشاور:

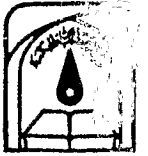
دکتر عبدالرضا نوروزی چاکلی

۱۳۸۷/۱۱/۱۰

مهر ۱۳۸۷

استاد مشاور
دکتر عبدالرضا نوروزی چاکلی

۱۰۹۳۵۱

بسمه تعالی

آیین نامه چاپ پایان نامه (رساله) های دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس

نظر به اینکه چاپ و انتشار پایان نامه (رساله) های تحصیلی دانشجویان دانشگاه تربیت مدرس، مبین بخشی از فعالیتهای علمی - پژوهشی دانشگاه است بنابراین به منظور آگاهی و رعایت حقوق دانشگاه، دانش آموختگان این دانشگاه نسبت به رعایت موارد ذیل متعهد می شوند:

ماده ۱ در صورت اقدام به چاپ پایان نامه (رساله) ی خود، مراتب را قبلاً به طور کتبی به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اطلاع دهد.

ماده ۲ در صفحه سوم کتاب (پس از برگ شناسنامه)، عبارت ذیل را چاپ کند:

«کتاب حاضر، حاصل پایان نامه کارشناسی ارشد / رساله دکتری نگارنده در رشته _____ است
که در سال _____ در دانشکده _____ دانشگاه تربیت مدرس به راهنمایی سرکار خانم / جناب آقای دکتر _____ ، مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر _____ و مشاوره سرکار خانم / جناب آقای دکتر _____ از آن دفاع شده است.»

ماده ۳ به منظور جبران بخشی از هزینه های انتشارات دانشگاه، تعداد یک درصد شمارگان کتاب (در هر نوبت چاپ) را به «دفتر نشر آثار علمی» دانشگاه اهدا کند. دانشگاه می تواند مازاد نیاز خود را به نفع مرکز نشر در معرض فروش قرار دهد.

ماده ۴ در صورت عدم رعایت ماده ۳، ۵۰٪ بهای شمارگان چاپ شده را به عنوان خسارت به دانشگاه تربیت مدرس، تأدیه کند.

ماده ۵ دانشجوی تعهد و قبول می کند در صورت خودداری از پرداخت بهای خسارت، دانشگاه می تواند خسارت مذکور را از طریق مراجع قضایی مطالبه و وصول کند؛ به علاوه به دانشگاه حق می دهد به منظور استیفای حقوق خود، از طریق دادگاه، معادل وجه مذکور در ماده ۴ را از محل توقیف کتابهای عرضه شده نگارنده برای فروش، تأمین نماید.

ماده ۶ اینجانب سرکار/ سرکار خانم _____ دانشجوی رشته _____ مقطع _____ از آنجا که تعهد فوق و ضمانت اجرایی آن را قبول کرده، به آن ملتزم می شوم.

نام و نام خانوادگی: سرکار/ سرکار خانم _____
تاریخ و امضا: _____
۱۳۸۷/۱۰/۲۴

تاییدیه اعضای هیات داوران حاضر در جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

اعضای هیات داوران نسخه نهایی پایان نامه خانم آفاقه سولایزبایی تحت
عنوان بررسی وضعیت هم‌خانگی در مقالات ایرانی بیشتر شده در مجلات ISI و سایر ان
رمنزان استناد بر این مقالات -
را از نظر فرم و محتوی بررسی نموده و پذیرش آن را برای تکمیل درجه کارشناسی ارشد پیشنهاد
می‌کنند.

اعضای هیات داوران

۱- استاد راهنما دکتر محمد حسن زارد

۲- استاد مشاور

دکتر عبدالرضا نورمحمدی

۳- استاد ناظر

دکتر ناله زار زینان

۴- استاد ناظر

دکتر حمزه علی نورمحمدی

۵- نماینده شورای تحصیلات تکمیلی

دکتر ناله زار زینان

دستورالعمل حق مالکیت مادی و معنوی در مورد نتایج پژوهشهای علمی

دانشگاه تربیت مدرس

مقدمه: با عنایت به سیاستهای پژوهشی دانشگاه در راستای تحقق عدالت و کرامت انسانها که لازمه شکوفایی علمی و فنی است و رعایت حقوق مادی و معنوی دانشگاه و پژوهشگران، لازم است اعضای هیأت علمی، دانشجویان، دانش‌آموختگان و دیگر همکاران طرح، در مورد نتایج پژوهشهای علمی که تحت عناوین پایان‌نامه، رساله و طرحهای تحقیقاتی با هماهنگی دانشگاه انجام شده است، موارد ذیل را رعایت نمایند:

ماده ۱- حقوق مادی و معنوی پایان‌نامه‌ها/ رساله‌های مصوب دانشگاه متعلق به دانشگاه است و هرگونه بهره‌برداری از آن باید با ذکر نام دانشگاه و رعایت آیین‌نامه‌ها و دستورالعملهای مصوب دانشگاه باشد.

ماده ۲- انتشار مقاله یا مقالات مستخرج از پایان‌نامه/ رساله به صورت چاپ در نشریات علمی و یا ارائه در مجامع علمی می‌باید به نام دانشگاه بوده و استاد راهنما نویسنده مسئول مقاله باشند. تبصره: در مقالاتی که پس از دانش‌آموختگی بصورت ترکیبی از اطلاعات جدید و نتایج حاصل از پایان‌نامه/ رساله نیز منتشر می‌شود نیز باید نام دانشگاه درج شود.

ماده ۳- انتشار کتاب حاصل از نتایج پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با مجوز کتبی صادره از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه و براساس آیین‌نامه‌های مصوب انجام شود.

ماده ۴- ثبت اختراع و تدوین دانش فنی و یا ارائه در جشنواره‌های ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی که حاصل نتایج مستخرج از پایان‌نامه/ رساله و تمامی طرحهای تحقیقاتی دانشگاه باید با هماهنگی استاد راهنما یا مجری طرح از طریق حوزه پژوهشی دانشگاه انجام گیرد.

ماده ۵- این دستورالعمل در ۵ ماده و یک تبصره در تاریخ ۱۳۸۴/۴/۲۵ در شورای پژوهشی دانشگاه به تصویب رسیده و از تاریخ تصویب لازم‌الاجرا است و هرگونه تکلیف از مفاد این دستورالعمل از طریق مراجع قانونی قابل پیگیری خواهد بود.

۱۳۸۴/۸/۲۱

با حمد و سپاس از خداوند متعال

تقدیم به

پدرم یگانه تکیه گاه و دلخوشیم

مادرم نخستین آموزگار گذشت و مهربانیم

خواهران و برادر عزیزم

تشکر و قدردانی

مراتب تقدیر و تشکر خود را از استاد گرانقدر راهنما جناب آقای دکتر حسن زاده که همواره راهنمای اینجانب بوده و با صبر و حوصله از هیچ گونه کمکی دریغ نکردند اعلام نموده، همچنین بر خود لازم می‌دانم از جناب آقای دکتر نوروزی چاکلی استاد مشاور گرانقدر نیز به سبب راهنمایی‌های مفیدشان کمال تشکر و قدردانی را به عمل آورم. همچنین از سرکار خانم دکتر زندیان مدیر گروه محترم که در طول تحصیل در این دانشگاه همواره در تمام مراحل مشوق و راهنمای دلسوز و مهربانی برای اینجانب بوده‌اند، تشکر نموده و سلامتی و توفیق این عزیزان را از درگاه خداوند متعال خواستارم.

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی وضعیت هم‌تالیفی در مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI و تاثیر آن بر میزان استناد به این مقالات با روش علم‌سنجی از نوع تحلیل استنادی انجام شده است. در این پژوهش، تعداد ۲۳۴۹۷ مقاله منتشرشده نویسندگان ایرانی در مجلات ISI در طول سال‌های ۱۹۸۹-۲۰۰۵ مورد بررسی قرار گرفته است. اطلاعات کتابشناختی مقالات از پایگاه اطلاعاتی Web of science استخراج شده است. برای پاسخگویی به پرسش‌ها و آزمون فرضیات پژوهش از آزمون‌های آماری مجذور کای، u من ویتنی و کروسکال والیس استفاده شده است.

داده‌ها نشان می‌دهد، تعداد ۲۳۳۵۷ مقاله (۹۵/۱٪) دارای نویسنده اول از ایران بوده‌اند و تعداد ۲۰۷۱۸ مقاله (۸۸/۲٪) از نویسنده همکار در تالیف مقاله استفاده کرده‌اند. در ۱۸۲۹۱ مقاله (۷۷/۸٪) نویسنده همکار نیز از ایران بوده است و پس از ایران، درصد کمی از مقالات به ترتیب با همکاری نویسندگانی از کشورهای انگلیس، کانادا و امریکا تالیف شده‌اند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که بین وجود نویسنده همکار در تالیف مقالات و میزان استناد به آنها رابطه معنی‌داری وجود دارد. بین میزان استناد به مقالات با همکاری نویسندگان داخلی و همکاری بین‌المللی نیز تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین میزان استناد به مقالاتی با همکاری نویسندگان کشورهای مختلف بر اساس قاره‌ها وجود تفاوت معنی‌دار به اثبات می‌رسد.

کلیدواژه‌ها: هم‌تالیفی، میزان استناد، مقالات ایرانی، مجلات ISI

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: مقدمه و کلیات طرح تحقیق
۲	۱-۱ مقدمه
۳	۲-۱ بیان مسئله
۵	۳-۱ تعریف عملیاتی اجزا مسئله
۵	۴-۱ پرسش‌های اساسی پژوهش
۶	۵-۱ هدف و ضرورت پژوهش
۶	۱-۵-۱ اهداف پژوهش
۶	۲-۵-۱ ضرورت پژوهش
۷	۶-۱ فرضیه‌های پژوهش
	فصل دوم: مبانی نظری و مرور پیشینه‌های پژوهش
۹	۱-۲ مبانی نظری
۹	۱-۱-۲ مقدمه
۹	۲-۱-۲ کلیات
۱۱	۳-۱-۲ جوامع علمی و ویژگی‌های آنها
۱۳	۴-۱-۲ همکاری‌های علمی در جوامع علمی
۱۵	۱-۴-۱-۲ تاریخچه و منشأ همکاری علمی
۱۸	۲-۴-۱-۲ مفاهیم و تعاریف همکاری علمی
۲۰	۳-۴-۱-۲ الگوها و شیوه‌های همکاری علمی
۲۳	۴-۴-۱-۲ ساختار شبکه‌های همکاری علمی
۲۴	۵-۴-۱-۲ دلایل و مزایای همکاری علمی
۲۸	۶-۴-۱-۲ محدودیت‌های همکاری علمی
۳۲	۵-۱-۲ هم‌تالیفی
۳۴	۱-۵-۱-۲ پیامدها و مشکلات هم‌تالیفی

۳۶	۲-۱-۶ تحلیل استنادی
۳۷	۲-۱-۶-۱ تاریخچه تحلیل استنادی
	۲-۱-۶-۲ روش‌های تحلیل استنادی
	۳۹
۴۱	۲-۱-۶-۳ کاربردهای تحلیل استنادی
۴۳	۲-۱-۶-۴ وضعیت امروزی تحلیل استنادی
۴۴	۲-۱-۷ استناد به عنوان کانون اصلی توجه تحلیل استنادی
۴۶	۲-۱-۷-۱ مشکلات و مسائل مرتبط با استناد
۴۸	۲-۱-۷-۲ محدودیت‌ها و آسیب‌های استناد
۵۰	۲-۱-۸ هم‌تالیفی و استناد (تاثیر و تاثر)
۵۲	۲-۱-۹ جمع بندی و ارائه چارچوب مفهومی
۵۵	۲-۲ مرور پیشینه‌ها
۵۵	۲-۲-۱ پیشینه‌های خارج از کشور
۵۹	۲-۲-۲ پیشینه‌های داخل کشور
۶۰	۲-۲-۳ استنتاج از مرور پیشینه‌ها
	فصل سوم: روش پژوهش
۶۳	۳-۱ مقدمه
۶۳	۳-۲ روش پژوهش
۶۷	۳-۳ جامعه آماری، حجم نمونه
۶۷	۳-۴ ابزار و شیوه گردآوری اطلاعات
۶۸	۳-۵ روش تجزیه و تحلیل اطلاعات
	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده‌ها
۷۱	۴-۱ مقدمه
۷۱	۴-۲ ارائه یافته‌های پژوهش
۷۱	۴-۲-۱ ارائه توصیفی داده‌ها
۸۶	۴-۲-۲ نتیجه‌گیری کلی از بخش توصیفی
۸۶	۴-۲-۳ پاسخ به پرسش‌های پژوهش و آزمون فرضیه‌ها
۱۰۸	۴-۲-۴ نتیجه‌گیری کلی از تحلیل یافته‌ها

فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۱۰	۱-۵ مقدمه
۱۱۰	۲-۵ خلاصه یافته‌های پژوهش
۱۱۳	۳-۵ تحلیل نتایج
۱۱۶	۴-۵ پیشنهادهای اجرایی
۱۱۷	۵-۵ پیشنهاد برای پژوهش‌های آینده
۱۱۸	منابع و مآخذ

فهرست جداول

صفحه

عنوان

- جدول ۱-۴: توزیع فراوانی مقالات منتشر شده نویسندگان ایرانی و یا با همکاری آنها در ۱۹۸۹-۲۰۰۵ ۷۲
- جدول ۲-۴: توزیع زبانی مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI ۷۳
- جدول ۳-۴: توزیع فراوانی انواع منابع اطلاعاتی منتشر شده در مجلات ISI ۷۴
- جدول ۴-۴: توزیع موضوعی مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI ۷۶
- جدول ۴-۵: چگونگی رشد تولید مقالات بر اساس موضوع در طول سالهای ۱۹۸۹-۲۰۰۵ ۷۷
- جدول ۴-۶: کشور محل نشر مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI ۷۹
- جدول ۴-۷: کشور نویسنده اول مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI ۸۱
- جدول ۴-۸: کشورهای همکار در تالیف مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI ۸۳
- جدول ۴-۹: کشورهای همکار در تالیف مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI بر اساس قاره‌ها ۸۵
- جدول ۴-۱۰: وضعیت میزان همکاری در مقالات منتشر شده توسط نویسندگان ایرانی ۸۷
- جدول ۴-۱۱: وضعیت همکاری نویسندگان ایرانی در مقالات دارای همکار ۸۷
- جدول ۴-۱۲: توزیع فراوانی کشورهای همکار اول با توجه به حضور نویسندگان ایرانی ۸۸
- جدول ۴-۱۳: چگونگی رشد انتشار مقالات دارای همکار و بدون همکار در سالهای ۱۹۸۹ تا ۲۰۰۵ ۹۰
- جدول ۴-۱۴: آمار توصیفی تعداد همکاران ۹۱
- جدول ۴-۱۵: چگونگی رشد تعداد همکار در تالیف مقالات در طول سالهای ۱۹۸۹-۲۰۰۵ ۹۲
- جدول ۴-۱۶: توزیع مقالات بر اساس نوع همکاری ۹۳
- جدول ۴-۱۷: چگونگی رشد تولید مقالات بر اساس نوع همکاری در طول سالهای ۱۹۸۹-۲۰۰۵ ۹۴
- جدول ۴-۱۸: وضعیت همکاری در حوزه‌های موضوعی مختلف ۹۵
- جدول ۴-۱۹: همکاری نویسندگان ایرانی با نویسندگان قاره‌های مختلف بین سالهای ۱۹۸۹-۲۰۰۵ ۹۸
- جدول ۴-۲۰: توزیع پراکندگی کشورهای همکار کننده در تالیف مقالات ۱۰۰
- جدول ۴-۲۱: تعداد کل و میانگین استنادات به مقالات دارای همکار و بدون همکار ۱۰۲
- جدول ۴-۲۲: برون‌داد آزمون مجذور کا بررسی رابطه وجود نویسنده همکار در مقالات با میزان استناد ۱۰۳
- جدول ۴-۲۳: برون‌داد آزمون من-ویتنی ۱۰۳
- جدول ۴-۲۴: میانگین استناد به مقالات بر اساس نوع همکاری ۱۰۴
- جدول ۴-۲۵: برون‌داد آزمون کروسکال-والیس ۱۰۵
- جدول ۴-۲۶: میزان استناد به مقالات بر اساس قاره همکار ۱۰۶
- جدول ۴-۲۷: برون‌داد آزمون کروسکال-والیس ۱۰۸

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
۵۳	نمودار ۱-۲: چارچوب مفهومی پژوهش
۷۳	نمودار ۱-۴: مقالات منتشر شده توسط نویسندگان ایرانی و یا با همکاری آنها در طول ۱۹۸۹-۲۰۰۵
۷۴	نمودار ۲-۴: توزیع زبانی مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI
۷۵	نمودار ۳-۴: توزیع فراوانی انواع منابع اطلاعاتی منتشر شده در مجلات ISI
۷۶	نمودار ۴-۴: توزیع موضوعی مقالات منتشر شده در مجلات ISI
۷۸	نمودار ۴-۵: چگونگی رشد تعداد مقالات منتشر شده بر اساس موضوع در ۱۹۸۹-۲۰۰۵
۸۵	نمودار ۴-۶: توزیع جغرافیایی نویسندگان همکار در تالیف مقالات بر اساس قاره
۹۰	نمودار ۴-۷: چگونگی رشد انتشار مقالات دارای همکار و بدون همکار بین سال‌های ۱۹۸۹-۲۰۰۵
۹۲	نمودار ۴-۸: چگونگی رشد تعداد همکار در تالیف مقالات در طول سال‌های ۱۹۸۹-۲۰۰۵
۹۳	نمودار ۴-۹: توزیع مقالات بر اساس نوع همکاری
۹۵	نمودار ۴-۱۰: چگونگی رشد تولید مقالات بر اساس نوع همکاری در طول سال‌های ۱۹۸۹-۲۰۰۵
۹۶	نمودار ۴-۱۱: چگونگی رشد انتشار مقالات دارای همکار و بدون همکار بر اساس موضوع مقالات
۹۶	نمودار ۴-۱۲: نسبت مقالات دارای همکار به کل مقالات در هر موضوع
۹۹	نمودار ۴-۱۳: همکاری نویسندگان ایرانی با قاره‌های مختلف در طول سال‌های ۱۹۸۹-۲۰۰۵
۱۰۲	نمودار ۴-۱۴: میزان استناد به مقالات بر اساس دارا بودن همکار
۱۰۴	نمودار ۴-۱۵: چگونگی پراکندگی داده‌های میزان استناد بر اساس دارا بودن همکار
۱۰۵	نمودار ۴-۱۶: میانگین استناد به مقالات بر اساس نوع همکاری
۱۰۷	نمودار ۴-۱۷: میزان استناد به مقالات بر اساس قاره همکار
۱۰۷	نمودار ۴-۱۸: میانگین استناد به مقالات بر اساس قاره همکار

فصل اول:

مقدمه و کلیات طرح تحقیق

۱-۱ مقدمه

ارتباط علمی پدیده‌های اجتماعی است که در آن اندیشه‌های میان مولدان علم رد و بدل می‌شود یا اندیشه‌های از نقطه‌ای به نقطه دیگر جریان می‌یابد. چنین جریانی ممکن است نه تنها میان دو یا چند فرد، بلکه میان دو یا چند رشته علمی یا چند جامعه فرهنگی نیز پدید آید. اما به هر حال، آغاز چنین حرکتی همواره از مجرای تولیدات فردی آغاز می‌شود، یعنی فردی اندیشه‌های را می‌پروراند و با کلام یا نوشته، خود ناقل اندیشه میان افرادی دیگر در درون یک رشته علمی یا ورای رشته‌های خاص می‌شود (داورپناه، ۱۳۸۶).

در عمل ارتباط علمی انتقال و اشاعه اطلاعات را در نظر دارد. به منظور تحقق این هدف، همواره الگوها و روش‌هایی که به فرآیند انتقال اطلاعات سرعت می‌بخشند و یا اشاعه اطلاعات را تسهیل می‌نمایند، مورد توجه قرار گرفته‌اند. از آنجایی که هر اثر علمی تنها با انتشار و در دسترس عموم قرار گرفتن می‌تواند وارد فرآیند ارتباط علمی شود، یکی از وظایف اساسی دانشمندان و پژوهشگران در دسترس قرار دادن نتایج پژوهش‌ها و یافته‌های مطالعات آنها بوده است. از سوی دیگر، برای تولید هر اثر علمی، مراجعه به آثار دیگران اجتناب ناپذیر است. بنابراین به نظر می‌رسد که ارتباط موثر بین دانشمندان در فعالیتهای علمی بسیار حایز اهمیت است. برای افزایش تاثیر متقابل اندیشه‌ها و فعالیتهای علمی، استفاده از کانال‌های ارتباطی دقیق، صحیح، صریح و سریع ضروری است. بدون برقراری ارتباط علمی، رسالت تولید علم که همان تولید دانش و افزودن آن به گنجینه علم بشری است، به سرانجامی نخواهد رسید. بدین منظور، همکاری علمی یکی از رویکردهای متعارف ارتباط علمی است که مورد توجه دانشمندان و پژوهشگران قرار گرفته است. آگاهی از میزان تاثیر همکاری علمی بر وضعیت تولیدات علمی و کیفیت آثار منتشر شده یکی از روش‌هایی است که انتقال و اشاعه اطلاعات را تسهیل خواهد نمود.

۲-۱ بیان مسئله

در سالهای اخیر مشارکت بین المللی در زمینه تولیدات علمی با سرعت در حال افزایش بوده و انتشار مقالات علمی به طور روز افزون به تلاشی مشارکتی از سوی دو یا چند مولف تبدیل شده است (هارت^۱، ۲۰۰۰). مشارکت در تهیه مقالات علمی می تواند مزایای مختلفی داشته باشد که از آن جمله می توان به امکان مشارکت در هزینه ها، صرفه جویی در زمان، فرصت به اشتراک گذاری منابع و بهره گیری از استعداد های افراد مختلف از سازمان ها و کشورهای مختلف اشاره کرد. علاوه بر موارد مذکور یکی از مزایای همکاری علمی می تواند افزایش میزان استناد به مقالات باشد، زیرا با توجه به اینکه هر کدام از نویسندگان از کشورها و مناطق مختلف جغرافیایی و زبانی هستند، ممکن است در شناسایی مقاله منتشر شده توسط دیگران موثر باشند، بنابراین میزان مراجعه به مقالات و در نتیجه استفاده و استناد به آنها نیز افزایش می یابد. میزان استناد به مقالات به عنوان شاخصی از کیفیت مقالات به شمار می رود که در تعیین ضریب تاثیر مجلات نیز مورد استفاده قرار می گیرد (کورچیوا^۲، ۲۰۰۵). منظور از ضریب تاثیر مجلات شاخصی است که همه ساله توسط ISI بر مبنای استنادات به هر یک از مجلات علمی محاسبه می شود.

مشارکت در پژوهش می تواند به بهبود کیفیت پژوهش بیانجامد. از سوی دیگر، مشارکت در تالیف یک اثر علمی یکی از ابزارهای اشاعه دانش به شمار می رود. در هر دو جنبه، میزان مراجعه به پژوهش افزایش پیدا می کند. به همین دلیل، مشارکت پژوهشی را می توان به عنوان ابزاری در جهت افزایش میزان استناد به یک اثر علمی در نظر گرفت (فرنکن^۳، ۲۰۰۵).

از آنجایی که افزایش میزان تولید علمی و بهبود کیفیت منابع اطلاعاتی تولید شده یکی از اهداف اساسی برنامه ریزی های پژوهشی به شمار می رود، پرداختن به راه های ارتقای روابط علمی و شیوه های تقویت تولید اطلاعات ضروری به نظر می رسد. اما با وجود گذشت بیش از سه دهه از حضور

1. L.hart

2. Koricheva

3 Frenken

ایران در ISI تاکنون مطالعه جدی در زمینه بررسی وضعیت همکاری علمی و هم‌تالیفی در مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI و میزان تاثیر آن بر استناد به این مقالات صورت نگرفته است. موسسه اطلاعات علمی (Institute for Scientific Information) بانک اطلاعات ISI مرکزی برای فهرست نمودن و پوشش دادن جامع مهم‌ترین مجلات علمی منتشرشده در دنیا به منظور تبادل اطلاعات میان پژوهشگران مختلف می‌باشد. هدف و وظایف اساسی این موسسه دسترسی به مجلات مهم و موثر جهانی، شناخت نیازهای اطلاعاتی، آگاهی‌رسانی جاری و تحلیل استنادی مقالات می‌باشد. با استفاده از این پایگاه مقالاتی که در اثر مورد استفاده و استناد قرار گرفته‌اند مشخص می‌شوند؛ مقالاتی که از مقاله مورد نظر استفاده کرده‌اند مشخص می‌شوند؛ با استفاده از این منابع به متن اولیه لینک داده می‌شود؛ امکان تحلیل نتایج تحقیق وجود دارد؛ دسترسی به مقالات مجلات وجود دارد و می‌توان فهمید چه کسی به مقاله استناد کرده است. این پایگاه همچنین به رتبه‌بندی کشورها نیز از نظر تعداد تولیدات علمی، تعداد کل استنادها و نسبت استنادها به تولیدات علمی در سطح جهان می‌پردازد. روش‌ها و راهکارهای ارتقاء سطح کشورها در رتبه‌بندی‌ها همواره مورد توجه سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های پژوهشی بوده است.

مشخص کردن ابعاد مختلف هم‌تالیفی و تاثیرات آن بر میزان استناد به مقالات می‌تواند یکی از این روش‌ها باشد که دست‌اندرکاران را در تدوین سیاست‌های موثر و اتخاذ روش‌های درست‌تر یاری کند. در این تحقیق وضعیت هم‌تالیفی در مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات منتشر شده در ISI از آغاز تا پایان سال ۲۰۰۵ مورد بررسی قرار گرفته و تاثیر آن بر میزان استناد به این مقالات مشخص شده است. در این راستا نحوه توزیع جغرافیایی نویسندگان همکار در مقالات ایرانی و نوسانات آن در طول دوره‌های زمانی مختلف مورد مطالعه قرار گرفته و تاثیر آن بر میزان استناد به مقالات مشخص شده است.

۳-۱ تعریف عملیاتی اجزا مسئله

هم‌تالیفی^۱: منظور از هم‌تالیفی در این پژوهش، همکاری در تالیف یک پژوهش علمی توسط نویسندگان است. این همکاری می‌تواند در مراحل مختلف تهیه یک اثر علمی مانند گردآوری اطلاعات، تجزیه و تحلیل داده‌ها، نتیجه‌گیری و نگارش پژوهش صورت بگیرد.

مقالات ایرانی: در این پژوهش منظور از مقالات ایرانی، همه منابع اطلاعاتی تالیف شده توسط نویسندگان ایرانی یا با همکاری آنها در طول دوره زمانی ۱۹۸۹-۲۰۰۵ است که در مجلات ISI نمایه شده‌اند.

میزان استناد: تعداد دفعاتی که یک اثر علمی توسط دیگر نویسندگان مورد استفاده قرار می‌گیرد، میزان استناد نامیده می‌شود. در این پژوهش، میزان استناد به مقالات از اطلاعات کتابشناختی مقالات نمایه شده در مجلات ISI استخراج شده است.

پایگاه‌های اطلاعاتی ISI: در این پژوهش، منظور از پایگاه‌های اطلاعاتی ISI، پایگاه اطلاعاتی Web of science و مجلات نمایه شده در این پایگاه می‌باشد که اطلاعات مورد نیاز مقالات نیز از همین پایگاه استخراج شده است.

۴-۱ پرسش‌های اساسی پژوهش

۱- نویسندگان ایرانی دارای مقاله در مجلات نمایه شده در موسسه اطلاعات علمی (ISI) تا چه

اندازه ای دارای نویسنده همکار بوده اند؟

۲- توزیع جغرافیایی نویسندگان همکار در مقالات ایرانی به چه صورت بوده است؟

۳- هم‌تالیفی در مقالات ایرانی چه تاثیری در میزان استناد به این مقالات داشته است؟

۴- آیا بین میزان استناد به مقالات ایرانی بر اساس همکاری با کشورهای مختلف بر اساس

قاره‌ها تفاوت معناداری وجود دارد؟

۱-۵ هدف و ضرورت پژوهش

۱-۵-۱ اهداف پژوهش

هدف اصلی این پژوهش شناسایی وضعیت هم‌تالیفی در مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات نمایه‌شده در موسسه اطلاعات علمی ISI در طول سال‌های ۱۹۸۹ - ۲۰۰۵ می‌باشد. مقالات منتشرشده به لحاظ نوع همکاری و توزیع جغرافیایی نویسندگان همکار و تغییرات رخ داده در طول دوره‌های زمانی مختلف مورد بررسی قرار گرفته‌اند. یکی از اهداف این پژوهش بررسی رابطه بین داشتن نویسنده همکار و میزان استناد به مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI می‌باشد. همچنین بررسی رابطه بین نوع همکاری در تالیف مقالات از نظر همکاری داخلی و بین‌المللی و میزان استناد به مقالات نیز مورد نظر این پژوهش می‌باشد. آگاهی از میزان تاثیر هم‌تالیفی با نویسندگانی از کشورهای مختلف بر اساس قاره‌ها بر میزان استناد به مقالات ایرانی منتشر شده در مجلات ISI از دیگر اهداف پژوهش حاضر می‌باشد.

۱-۵-۲ ضرورت پژوهش

پژوهش‌های بسیاری در سطح بین‌المللی با موضوع همکاری علمی و هم‌تالیفی صورت گرفته است که در اغلب آنها استفاده از نویسنده همکار در تالیف مقاله بر میزان استناد به آن مقاله موثر بوده‌است. با توجه به حضور بیش از سه دهه مقالات ایرانی در مجلات ISI، انجام چنین پژوهشی در مورد مقالات نویسندگان ایرانی نیز ضروری به نظر می‌رسد تا آگاهی از وضعیت هم‌تالیفی و میزان تاثیر آن در استناد به مقالات بتواند راهگشای برخی از مشکلات و مسائل مربوط به تالیف و استناد مانند پایین بودن میزان ارجاع به مقالات تالیف شده باشد.

۱-۶ فرضیه‌های پژوهش

فرضیه‌هایی که در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است، عبارتند از:

- ۱- بین وجود نویسندگان همکار در مقالات و میزان استناد به آنها، رابطه معناداری وجود دارد.
- ۲- هم‌تالیفی با کشورهای مختلف بر اساس قاره‌ها بر میزان استناد به مقالات ایرانی تاثیر داشته است.